

Крводарителството во општина Делчево во период од 2000 до 2014 година - анализа на бројот и структурата на крводарителите и промотивните активности

Лимонка Стоименова¹, Бистра Ангеловска²

1 – Служба за трансфузиологија, Делчево, 2- ФМН при УГД, Штип

Крводарителската служба е посветена да обезбеди сигурна крв и крвни продукти на оние кои што имаат потреба од нив.

Идеално е крв да се обезбедува од нискоризични крводарители кои редовно, слободно, и доброволно даруваат крв. Дарителите на крв го заслужуваат најдоброто што може да им се понуди, гостопримство наместо болнички менталитет.

Доброволните дарители обезбедуваат сигурна и соодветна крв во Светот, помагаат да се намали ризикот на ранливите луѓе од заболувања или болести. Кампњата “Безбедната крв започнува со мене, крвта спасува животи” која ја водат СЗО и ЦК и Црвената Полумесечина ги тера сите донатори како и Владите и заедниците да се борат безбедната крв да стане реалност за сите ранливи групи.

Една од почетните активности е едукацијата на крводарителите и оние кои не почнале да даруваат крв, да им се овозможи да станат свесни за потребата да даруваат крв, а потоа да се мотивираат да продолжат со таа активност.

Секој член на екипата има лична одговорност да ги сочува редовните крводарители и да се грижи во потполност да не дојде до било какви инциденти кои би го повредиле доброволниот крводарител.

Доверливоста е витален дел од професионалниот однесување, добиената информација од дарителот е лична и е дадена само да се помогне во обезбедувањето на сигурна крв.

Крводарителите имаат одговорност кон здравствената служба и примателите на крв и крвни продукти по однос на давање на реални податоци во прашалникот.

Анонимноста е загарантирана, така што на кесите наместо име и презиме се лепи бар-код. После дарувањето на крв на дарителот треба да му се обезбеди одмор и да се освежи со напитоци. Во случај на несакани реакции екипата треба да биде обучена за давање на прва помош.

По дарувањето на крв се даваат соодветни совети и секогаш и благодарума на крводарителите пред да си одат.

Во општина Делчево еднаш месечно се организираат крводарителски акции во соработка со ЦК, ИТМ и Службите за Трансфузиологија од Делчево и Штип.

Доброволното дарување на крв претставува израз на етички, хуманитарни, морални и патриотски вредности, а истовремено и граѓанска должност и обврска на секој човек. Човековата крв е лек, кој единствено може да се обезбеди со дарување. Да се дарува крв и да се спаси животот на беспомошниот и повредениот кого не го познаваме и кого нема веројатно никогаш да го запознаеме, претставува нешто најубаво и тоа е најблагородно дело кое може да го исполни човекот.

Да се мотивираат луѓето за дарување на крв во услови на транзиција е многу одговорна и тешка задача, која опфаќа низа активности со кои треба да се делува врз промената на човековите ставови и однесувања и тоа од најмала возраст, кога настанува примарната социјализација на личноста.

Нашата држава е мултинационална и мултикултурна, но сепак постои контрадикторност помеѓу начинот на кој населението размислува за крводарувањето како и за начинот кога и како да се дарува крв. Со низа активности ќе се модифицира мислењето на јавноста врзано со предрасуди, стравови, табуа и отпори кон дарувањето на крв.

Граѓаните знаат дека од хумани причини би требало да даруваат крв за блиски или непознати лица, но тие најчесто не даруваат крв заради страв, последица од губиток на крв, верски и други предрасуди, немање време или недоволна и погрешна информација. Затоа е потребна активна соработка преку информативните медиуми: телевизија, весници, радио, информативни брошури и други пропагандни средства.

Не постои група на население кое се наоѓа на листа на најредовни крводарители. Најсигурен крводарител е оној кој дарува крв редовно, без оглед каде се наоѓа. Заради тоа, голем дел од напорот за регуртирање се посветува на задржување на крводарителите, област во која персоналот за собирање на крв има особено влијание.

Добар дел од вниманието се посветува и на обуката на луѓе кои имаат контакт со крводарителите, бидејќи ќе се уништи секаков напор на маркетингот, ако дарителот имал лоши искуства со претходните крводарителства. Затоа, за собирање на крв се одбира персонал кој е друштвен и позитивен. Важно е донаторот (дарителот) да се смета за клиент кој доаѓа да даде нешто, и кој за возврат не добива ништо. Само добриот пристап и добриот етички однос спрема дарителот може да биде надомест за тоа.

Промоцијата како начин за масовна комуницирање е еден од основните елементи на маркетингот кој го користи Ц.К. на Р. Македонија, за исполнување на програмата за организирање и унапредување на крводарителството во Р. Македонија.

1 Цел на истражувањето (Object of work)

Цел на истражувањето е:

- да направиме анализа на реализираните крводарувања во однос на планираните во подрачјата во подрачјето на Општина Делчево и Македонска Каменица во периодот од 2000 до 2014 година.
- Да направиме преглед на реализираните крводарувања во периодот од јануари до декември 2014
- Врз основа на утврдените податоци да ја согледаме структурата на крводарителите по пол, возраст, националност и видот на крводарувањата (доброволни и фамилни)

- Да ги прикажеме мотивите за крводарување и влијанието на промотивните активности

2 Материјали и методи на работа (Materials and methods of work)

Поставените цели ќе ги реализираме преку:

- Анализа на податоците од Општинска организација на Црвен крст Делчево за бројот, структурата и реализацијата на планираните крводарувања во периодот од 2000 до 2014 година

Податоците се обработени и претставени табеларно и графички:

- по години како планирани и реализирани крводарувања и изразени во проценти
- според полова, старосна, национална структура и социоекономски статус

Одговорите се анализирани, групирани по искажаниот мотив и резултатите се прикажани табеларно и графички и изразени како процент од вкупниот број на испитаници.

Добиените резултати од истражувањето се соодветно дискутирани и извлечени се прикажаните заклучоци.

Методот и начинот на работа ќе бидат презентирани преку следење на крводарителските активности во ЦК Делчево и СТ-Делчево, во периодот од 2000-2014 година и подетално анализирање на крводарителските активности по месеци од I-XII месец за 2014 година.

Целата тема и сите добиени податоци се компјутерски обработени со примена на алатки во Microsoft Word и Microsoft Excel.

Во изработката на специјалистичкиот труд е применет и дескриптивен метод во прибирање и обработка на податоците со табеларно и графичко прикажување на резултатите.

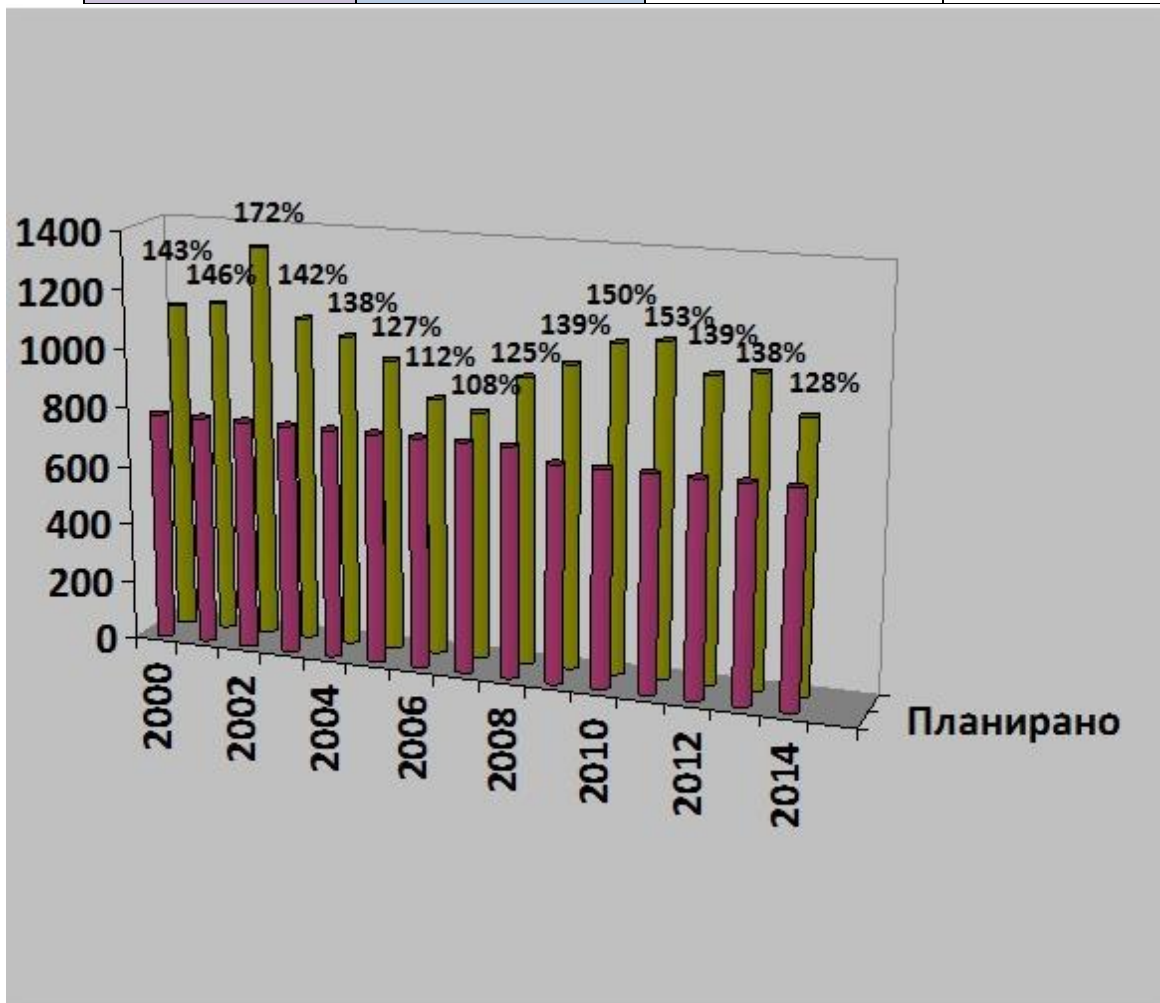
Применета е и анкета кај 90 испитаници, за мотивот за дарување на крв, со цел да се утврди главната мотивирачка причина за дарување на крв.

Табела 1.Преглед на планирани и реализирани крводарувања за периодот од 2000 до 2014 година во ООЦК Делчево

година	Планирано	реализирано	процент
2000	774	1110	143%
2001	774	1129	146%
2002	774	1327	171%
2003	774	1100	142%
2004	774	1050	138%
2005	774	984	127%
2006	774	868	112%
2007	774	835	108%
2008	774	965	125%
2009	730	1020	139%
2010	730	1100	150%
2011	730	1118	153%
2012	730	1022	139%
2013	730	1043	138%

2014	730	914	128%
Вкупно	11346	15585	137%

Графикон 1. Графички приказ на планирани и реализирани крводарувања.

Во периодот од 2000 до 2014 година во Делчево и Македонска Каменица се собрани вкупно **15 585** крвни единици. Во сите години е надминат планот од планираните крводарувања.

Најголем број на крводарувања се реализирани во 2002 година, планот е реализиран со 171%, т.е. со соберени 1 327 крвни единици.

Најмал број на собрани крвни единици имаме во 2007 година, но сепак и во оваа година е надминат бројот на планирани крводарувања, реализиран е за 108% , односно соберени се 835 крвни единици .

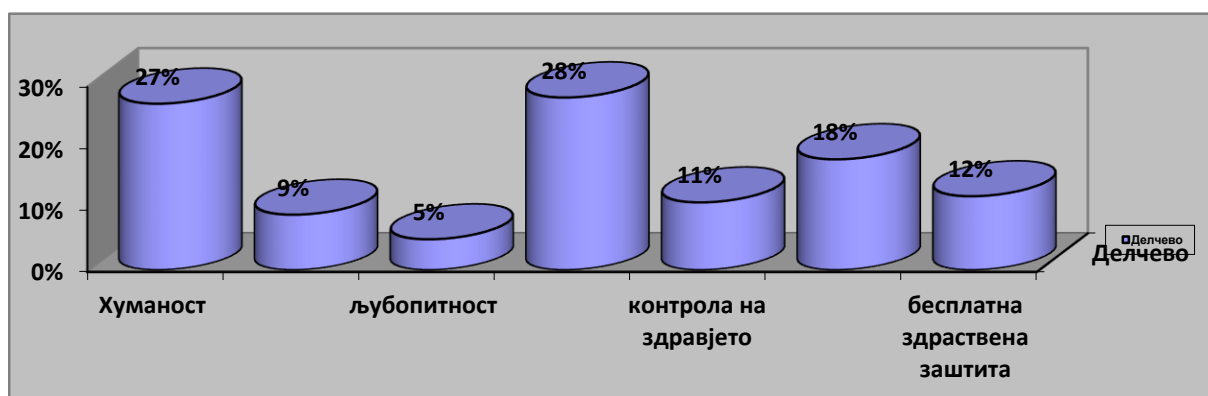
Во Општина Делчево и Македонска Каменица еднаш месечно се организираат крводарителски акции во соработка со РЦ/СТМ – Делчево, РЦ/СТМ - Штип, ИТМР-Скопје и ООЦК-Делчево.

Општина Делчево е лидер во доброволното крводарителство во Р. Македонија, според бројот на жители и со тоа се наоѓа на четвртото место.

- **РЦ/СТМ-Делчево** – Регионален центар/ Служба за трансфузиона медицина- Делчево
- **РЦ/СТМ- Штип** – Регионален центар/ Служба за трансфузиона медицина
- **ИТМ- Скопје** – Институт за трансфузиона медицина- Скопје
- **ООЦК-Делчево** – Општинска организација на Црвен крст – Делчево.

Табела 3.Што ги мотивира крводарителите да даруваат крв

МОТИВИРА	вкупно	Проценти
хуманост, гордост да се помогне, спасување на живот	27	25%
чувството дека прави нешто добро	9	8%
љубопитството	5	5%
срдечен прием	28	25%
контрола на здравјето	11	10%
2 слободни дена	18	16%
користење на бесплатна здравствена заштита	12	11%

Графикон 6. Графички приказ на мотивот за дарување на крв

3 Дискусија(Discusion)

Од моето истражување можеме да согледаме дека:

Според видот на крводарувањата застапено е доброволното крводарителство.

Фамилните дарители се активираат само во исклучителни ситуации, кога не може да се обезбеди крв, за некој член од фамилијата. (од ретки крвни групи). Фамилните дарители кои даруваат крв за некој член од фамилијата или некој близок, докажале дека се помалку безбедни од доброволните дарители. Тоа е затоа што тие можеби се наоѓаат под притисок за да донираат крв и се непогодни заради ризикот од пренесување на инфекции на пациентот, одговарајќи, т.е. давајќи на неточни одговори во прашалникот во врска со нивната здравствена состојба.

Во графиконот 5 се прикажани првократни и повеќекратни дарители имаме задоволувачка бројка од 65 првократни дарители. Службите за трансфузиологија секојдневно имаат потреба од нови крводарители, затоа што младите се здрави и можат подолго време во текот на животот да даруваат крв.

Имаме одбиени 65 крводарители(Табела бр2),поради болест и од други причини,недоволна телесна тежина,недоволна информираност,невнимание итн.

Во графикон 6 е претставена националната структура на дарителската популација Според националната структура 884 се македонци а 30 се останати националности (роми, турци и др.)Што се однесува до националната структура можеме да констатираме дека 97% од дарителите се од македонска националност,а само мал дел т.е 3% се од другите националности. Иако Р:Македонија е декларирана како мултиетничка држава, сепак е мал процентот на дарители од другите етнички групи.

Затоа треба да се направат напори да се делува кај нашите сограѓани од другите националности да даруваат крв,да се едуцираат,да ја подигнеме нивната свест и интересот за дарување,да ги вклучиме во Семејството на крводарители и да допреме до нив со соодветна порака.

Анализирајќи ги податоците од Графиконот3 во кој е прикажана половата структура,16,30% од вкупните дарители се жени,по што можеме да заклучиме дека и жените имаат значаен удел во крводарителството бидејќи тие претставуваат главен столб во секое семејство и имаат удел во воспитувањето на децата и да послужат како личен пример кај нив.

Во изработката на овој труд е вклучен и анкетен прашалник со кој се опфатени 110 крводарители со старосна граница од 18-65 години, како и различни профили на професии, како работници во производството, рударски работници, полицајци, невработени, пензионери, ученици и студенти. Спроведена е анкета меѓу крводарителите на крводарителските акции одржани на ден 05.09.2013 година во општина Делчево. Што ги мотивира крводарителите да даруваат крв?

- Испитани се 110 крводарители.
- 25% од нив одговорија дека ги мотивира хуманост, гордост да се помогне, спасување на живот.
- 8% одговорија дека мотивот е чувството дека прават нешто добро.
- 5% од крводарителите одговорија дека даруваат прв пат и секако од љубопитство.
- 25% од нив рекоа дека се повеќекратни дарители, дека секако хуманоста ги мотивира, но највеќе истакнаа за срдечниот прием од екипата на акциите.
- 10% од испитаниците одговорија дека покрај другото, го контролираат и сопственото здравје.
- 16% од крводарителите исто така покрај хуманоста истакнаа дека голем мотив им се и двата слободни дена. Испитаниците беа рударски работници.
- 11% од нив истакнаа дека користењето на бесплатна здравствена заштита им е голем мотив.

Сите испитаници истакнаа дека пред се нивен главен мотив е спасувањето на човечки живот.

Колку повеќе се прави истражување за мотивација и искуството на доброволните крводарители, толку повеќе ќе се разбере на кој начин да ги мотивираме повторно да даруваат крв, со цел да станат активни и редовни крводарители.

Доделувањето на признанија за редовните дарители е секогаш прифатливо, пожелно и треба да се стимулира, за нив се важни и бенефициите за ослободување од плаќање на партиципација при користење на одредени видови здравствена заштита и користење на 2 слободни дена од работа или настава, исто така од големо значење за нив е добриот и срдечен прием од екипата која работи со крводарители. Од големо значење е и добриот етички однос и доверливоста, кои се битен елемент и витален дел од професионалното однесување.

Со планот за 2015 година, предвидено е да се соберат 730 крвни единици, но според одзивот на досегашните акции се очекува не само целосно остварување на планот, туку и негово надминување.

4 Заклучок (Concluding Remarks)

Крводарителската служба се занимава со сигурно и безбедно прибирање на крв и крвни продукти. Крводарителските акции секогаш се одржуваат на достоино ниво со голема одговорност, добар пристап и прием на крводарителите, активно учество во едукацијата, со продлабочување на знаењата за крводарителството меѓу младите.

Секогаш ја јакнеме врската меѓу крводарителите и тие што можат да станат крводарители. Резултатот од тоа може да се види во моето истржување кое го спроведов. Можеме да согледаме дека во општина Делчево имаме тренд на зголемување на крводарителството, тренд на натфрлување на планот, а и задржување на крводарителите, бидејќи најсигурен крводарител е оној крводарител кој е редовен, бидејќи тие претставуваат главна поткрепа и се особено значајни, бидејќи се добро информирани за важноста на нискоризично однесување, а како такви аргументи на сето тоа е и добриот етички однос кон крводарителите и одржување на моралот на високо ниво, со што се овозможува да се обезбеди безбедна крв за оние на кои им е потребна и “живот значи”. Сето тоа се постигнува со низа промотивни активности, за информирање и мотивирање.

Потребно е многу време, напор и материјални средства за успешно да се придобијат уште поголем број на доброволни крводарители. Трансфузиолошките служби ги следат новините во стандардните оперативни постапки и воведуваат цврста регулатива во сите сегменти од својата дејност. Секоја трансфузиолошка служба има подготвено сопствен водич, правилник или стандардни постапки за работа кои ги опфаќаат сите активности кои се однесуваат на крводарителите.

Црвениот Крст на Република Македонија е доследен во изготвување на стратегија за промоција на крводарители при што се делува на психоефективна мотивација на потенцијалните дарители на различни начини и со различни средства.

ДА СЕ ДАРУВА КРВ И ДА СЕ СПАСИ ЖИВОТ НА БЕСПОМОШНИОТ И
ПОВРЕДЕНИОТ ШТО НЕ ГО ПОЗНАВАМЕ И ШТО ВЕРОЈАТНО НИКОГАШ
НЕМА ДА ГО ЗАПОЗНАЕМЕ, ПРЕТСТАВУВА НЕШТО НАЈУБАВО И
НАЈБЛАГОДАРНО ДЕЛО КОЕ МОЖЕ ДА ГО ИСПОЛНИ ЧОВЕКОТ..